

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Юридичний факультет
Кафедра історії держави, права та політико-правових учень

ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА УКРАЇНИ

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ПЛАНИ
СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
для студентів юридичного факультету**

Львів – 2015

Бойко І.Й., Кобилецький М.М., Шевчук Л.Е.

Історія держави і права України. Методичні рекомендації та плани семінарських занять для студентів юридичного факультету. – Львів: юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка. 2015 р. – 37 с.

Схвалено і рекомендовано до друку кафедрою історії держави, права та політико-правових учень Львівського національного університету імені Івана Франка.

Протокол № 1 від 31 серпня 2015 р.

Друкується за рішенням видавничої комісії юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка.

© Бойко І.Й., Кобилецький М.М., Шевчук Л.Е.

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

У сучасних умовах утвердження Української незалежної правової держави значна увага приділяється підготовці висококваліфікованих спеціалістів-юристів, здатних свідомо продовжувати найкращі традиції українського державотворення. Його основні етапи висвітлюються в Історії держави і права України – фундаментальній дисципліні, яка викладається у всіх вищих юридичних закладах України. Головним предметом вивчення цієї навчальної дисципліни є закономірності виникнення, зміни, розвиток типів та форм держави і права, а також конкретних державних органів і правових інститутів народів, що населяли і населяють територію України. В курсі Історія держави і права України особливе місце посідає історія боротьби українського народу за утвердження в Україні суверенної державності, мрія про яку зародилася ще в сиву давнину.

Вивчення історії держави і права України сприяє формуванню патріотизму та піднесенню національної культури. Історія держави і права України як наука є частиною загальної історії нашого народу, тісно пов'язаної з історією розвитку економіки, культури, науки та інших галузей людської діяльності. Водночас вона зберігає відносну самостійність і має особливо виражений об'єкт дослідження. Історія держави і права України є також наукою юридичною, однією з важливих державно-правових дисциплін. Вона охоплює розвиток усіх аспектів еволюції держави на території України – її державного механізму, права тощо.

Виникненню тих чи інших державних інститутів передують відповідні ідеї. Проте наука історії держави і права України спеціально не вивчає таких ідей, враховуючи те, що вони глибоко висвітлюються в самостійному курсі вчень про державу і право.

Існує певна подібність історії держави і права з теорією держави і права. Але принципова відмінність між ними полягає у тому, що теорія держави і права вивчає переважно загальні закономірності різних народів, а історія держави і права – конкретні державно-правові системи, їхні особливості та характерні риси. Історія держави і права використовує науковий апарат, розроблений теорією держави і права, й водночас дає конкретний державно-правовий матеріал для таких узагальнень.

Зауважимо, що історія держави і права вивчає політичні інститути практично аж до сьогодення, тому вона стикається з чинним правом, допомагаючи певною мірою зрозуміти його сутність, негативні та позитивні сторони. Історико-правова наука, вивчаючи та узагальнюючи досвід минулого, сприяє пізнанню і використанню закономірностей державно-правового розвитку, уникненню повторення помилок. Проте, як уже зазначалося, це можливо лише за умови об'єктивного аналізу історико-правового матеріалу.

Історія держави і права України є однією з правових дисциплін, яку вивчають на I курсі денної і заочної форм навчання.

Курс історії держави і права України (це однаковою мірою стосується і курсу історії держави і права зарубіжних країн) є своєрідним вступом до спеціальних юридичних дисциплін (конституційне, цивільне, трудове, кримінальне, процесуальне право та ін.), і ґрунтовне їх вивчення, у тому числі глибокий аналіз важливих законодавчих актів, потрібно не лише для підвищення якості історико-правової підготовки студентів та їх загальної правової культури, але й для всебічного глибокого усвідомлення специфіки галузей діючого права. А право, як відомо, зумовлене економічним ладом суспільства, його соціально-політичною структурою, зазнає впливу історичних традицій, пануючої ідеології, культури та інших факторів.

Згідно з навчальним планом, крім лекційного курсу з історії держави і права України, проводяться групові семінарські заняття (від лат. *seminarium* – розсадник). Їх мета – виробити у

студентів уміння самостійно вивчати питання історії та теорії держави і права, аналізувати законодавчі акти, формулювати і обґрунтовувати історико-теоретичні висновки та узагальнення. Семінарські заняття не повторюють, а доповнюють і поглиблюють теми лекційного курсу і навчальної літератури. Готуючись до семінару, студент вчиться обґрунтовувати і формулювати свої думки, працюючи на семінарському занятті – він набуває навички публічних виступів, ведення дискусії, виявляє свої знання, наукову позицію та вчиться їх відстоювати, зміцнює впевненість в знаннях, переконаннях і свідомості.

Для підготовки до семінару студентів пропонуються тема, план семінару методичні рекомендації і рекомендована література з врахуванням нових оцінок історичних подій та осіб. Особливу увагу треба звернути на необхідність вивчення законів та інших нормативних актів. Це можуть бути не тільки чинні нормативні акти, але й так звані пам'ятки права, тобто ті норми права, які втратили свою силу, але дають цінні відомості про суспільний і державно-правовий лад, що існував у різні періоди історії держави і права України.

Основними джерелами вивчення курсу є наступні підручники для студентів вузів, що навчаються за спеціальністю “Правознавство”:

- Бойко І.Й. Правове регулювання цивільних відносин в Україні (IX – XX ст.): [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / І.Й. Бойко. – К.: Атіка, 2013. – 348 с.
- Бойко І.Й. Кримінальні покарання в Україні (IX – XX ст.): навч. посіб. / І.Й. Бойко. – Л.: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 408 с.
- Бойко І.Й. Історія правового регулювання цивільних, кримінальних та процесуальних відносин в Україні (IX – XX ст.): посіб. для студ. вищ. навч. закл. – Л.: Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – 904 с.
- Історія держави і права України. У 2-х част. / За ред. В.Я. Тація, А.Й. Рогожина, В.Д. Гончаренка. – Київ, 2003.
- Історія держави і права України: Підручник / За ред. А.С. Чайковського. – Київ, 2004.
- Музиченко П.П. Історія держави і права України. – Київ, 2006.
- Тищик Б.Й., Бойко І.Й. Історія держави і права України. – Київ, 2015.
- Терлюк І. Я. Історія держави і права України. – Київ, 2006.
- Хрестоматія з історії держави і права України. У 2-х т. / За ред. В.Д. Гончаренка. – Київ, 2003.
- Хрестоматія з історії держави і права України: Навч. Посіб. / Упоряд.: А.С. Чайковський (кер.) та ін. – Київ, 2003.

Водночас, враховуючи специфіку навчання у вищій школі, конкретні сторінки рекомендованих джерел не вказані. Готуючись до семінарського заняття, студент повинен самостійно знайти потрібні розділи та параграфи. Поряд з рекомендованою літературою можна і потрібно використовувати інші доступні джерела. Висвітлюючи державно-правові інститути, бажано на підставі здобутих у середній школі знань давати також загальну стислу характеристику відповідного періоду історії України.

На основі вивчення рекомендованої та додаткової історико-правової літератури треба скласти якомога вичерпніші відповіді на всі питання семінарського заняття. Виступаючи на семінарі, студент повинен чітко і лаконічно висловлювати свої думки, не відхиляючись від обговорюваної теми. При цьому можна користуватись своїм конспектом, але не зачитувати його замість свого усного виступу. Спірні і дискусійні питання вирішуються під керівництвом викладача в процесі докладного обговорення на семінарі.

В кінці семінару викладач коротко формулює основні положення обговорюваної теми, оцінює виступи учасників семінару і робить узагальнюючий висновок. На основі цього висновку студенти вносять у свої записи відповідні доповнення та уточнення.

На семінарських заняттях ведеться облік поточної успішності студентів. Пропущений з будь-яких причин семінар, а також незадовільний виступ на занятті необхідно протягом тижня відпрацювати шляхом написання реферату з відповідями на всі питання даної теми та подальшого його захисту. В іншому випадку студент не допускається до участі в наступному семінарі. Невиконання зазначених вимог щодо семінарських занять є причиною не допустити студента до складання підсумкового іспиту.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА УКРАЇНИ

ТЕМА 1 ДЕРЖАВНІСТЬ І ПРАВО КИЇВСЬКОЇ РУСИ (4 ГОДИНИ)

I заняття

1. Витоки української державності і права.
2. Виникнення княжої держави – України-Руси.
3. Теорії походження Київської Русі, їх характеристика і оцінка.
4. Організація і структура державного апарату Київської Русі:
 - а) центральні органи влади;
 - б) місцеві органи управління.
5. Загальна характеристика джерел права Київської Русі:
 - в) звичаєве право
 - г) політичні та торговельні угоди князів з іноземними державами;
 - д) князівське законодавство;
 - е) рецепція візантійського права;
 - ж) церковні статuti київських князів.

II заняття

6. Походження, основні редакції та списки Руської Правди.
 1. Характеристика цивільного права:
 - а) право власності;
 - б) зобов'язальне право (основні види договорів, їх зміст та оформлення);
 - в) право спадщини;
 - г) сімейно-шлюбне право.
 7. Основні риси кримінального права:
 - а) поняття і види злочинів;
 - б) мета і система покарань.
 8. Характер та особливості судочинства.

Рекомендована література:

1. Баран В.Д., Баран Я.В. Історичні витоки українського народу. Київ, 2005.
2. Білецький Л.Т. Руська Правда й історія її тексту // Антологія української юридичної думки. В 6 т./ Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова) та ін. Том 2: Історія держави і права України: Руська Правда. – Київ, 2002.
3. Бойко І.Й. Державний лад і право Київської Русі. Текст лекцій. – Львів, 2004.
4. Бойко І.Й. Органи влади і право в Галичині в складі Польського Королівства (1349 – 1569 рр.): моногр. / І.Й. Бойко. – Л., 2009. – 628 с.
5. Бойко І.Й. Правове регулювання цивільних відносин в Україні (IX – XX ст.): [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / І.Й. Бойко. – К.: Атіка, 2013. – 348 с.
6. Бойко І.Й. Кримінальні покарання в Україні (IX – XX ст.): навч. посіб. / І.Й. Бойко. – Л.: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 408 с.

7. Бойко І.Й. Історія правового регулювання цивільних, кримінальних та процесуальних відносин в Україні (IX – XX ст.): посіб.для студ.вищ.навч.закл. – Л.: Видав.центр ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – 904 с.
8. Бочарников Д. Права людини у додержавну та ранньодержавну добу історії України (спроба порівняння аналізу їхнього захисту та прогнозу на майбутнє) // Право України, 1997. – № 3.
9. Бочарников Д. Чи дійсно юридичне право було єдиним інструментом державного управління суспільством в Київській Русі? // Право України, 1997. – № 11.
10. Брайчевський М.Ю. Походження Русі. – Київ, 1968.
11. Грушевський М. Ілюстрована історія України. – Київ, 1990.
12. Грушевський М. Історія України-Руси. Т. II. Київ, 1994.
13. Гуз А.М. Історія держави і права України. Джерела права періоду Київської Русі: Навчальний посібник. – Київ, 2007.
14. Гураль П. Органи самоврядування у містах Київської Русі // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні. Матеріали VII регіональної науково-практичної конференції 13-14 лютого 2001. – Львів, 2001.
15. Заруба В.М. Держава і право Київської та Галицько-Волинської Русі (Кінець VIII ст. – початок XIV ст.): Навчальний посібник. – Київ, 2007.
16. Іванченко Р.П. Історія без міфів. Бесіди з історії української державності. – Київ, 1996.
17. Крип'якевич І.П. Історія України. – Львів, 1990.
18. Кудін С. Поняття злочину в кримінальному праві Київської Русі // Право України, 2000. – № 7.
19. Кудін С. Деякі аспекти відповідальності органів місцевого самоврядування за «Руською Правдою» // Право України, 2002. – № 9.
20. Максименко М.О. Система Руської правди в її поширеній редакції // Антологія української юридичної думки. В 6 т./ Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова) та ін. Том 2: Історія держави і права України: Руська Правда. – Київ, 2002.
21. Падох Я. Суди і судовий процес Старої України. – Нью-Йорк-Львів, 1990.
22. Правовий звичай як джерело українського права IX–XIX ст. / За ред. І.Б. Усенка. – Київ, 2006.
23. Хрестоматія з історії держави і права України. У 2-х т. За ред. В.Д. Гончаренка. – Київ, 2003. – Т. 1.
24. Чубатий М.А. Княжа Русь-Україна та виникнення трьох східнослов'янських націй // Антологія української юридичної думки. В 6 т./ Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова) та ін. Том 2: Історія держави і права України: Руська Правда. – Київ, 2002.

Методичні рекомендації

При вивченні даної теми особливу увагу слід звернути на складні і тривалі процеси формування Київської Русі, як єдиної держави, проаналізувати і дати оцінку відомим теоріям походження Київської Русі, детально дослідити питання про особливості державного устрою і суспільного ладу Давньоруської держави.

Опрацьовуючи питання про джерела права Київської Русі необхідно, насамперед, з'ясувати роль усного звичаєвого права, русько-візантійських договорів, актів судової діяльності князів, а також, візантійського та канонічного права у формуванні правової системи Київської Русі.

Основну увагу приділити аналізу конкретних норм Руської Правди та їх ролі у становленні права Київської Русі. Зокрема висвітлити наступні питання: право власності, зобов'язальне і спадкове право, особливості шлюбно-сімейного права у східних слов'ян, поняття і види злочинів, мета і система покарань. Необхідно розібратись в формах досудового процесу (“звід”, “заклич”, “гоніння сліду”), основних (загальній та інквізиційній) формах судового процесу, ролі позивача та відповідача, а також, видах доказів.

ТЕМА 2
ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКА ДЕРЖАВНІСТЬ І ПРАВО
(2 ГОДИНИ)

1. Утворення та розвиток Галицько-Волинської держави:
 - а) соціально-економічні і політичні передумови виникнення державності на західних землях Київської Русі;
 - б) Галицьке князівство (XI – XII ст.);
 - в) Волинське князівство XI – XII ст.;
 - г) утворення Галицько-Волинської держави;
 - д) Галицько-Волинська держава за правління Данила Галицького;
 - е) розпад та падіння Галицько-Волинської держави.
2. Суспільний лад:
 - а) бояри;
 - б) духовенство;
 - в) міщанство;
 - г) селянство.
3. Державний устрій:
 - а) влада князя;
 - б) боярська рада;
 - в) віче;
 - г) феодалні з'їзди;
 - д) місцеві органи управління;
 - е) судові органи;
 - ж) збройні сили.
4. Джерела та характерні риси права.

Рекомендована література:

1. Бойко І. Джерела права Галицько-Волинської держави (1199-1349 рр.) // Вісник Львівського університету. Серія юридична. Вип. 42. – Львів, 2006.
2. Бойко І.Й. Органи влади і право в Галичині в складі Польського Королівства (1349 – 1569 рр.): моногр. / І.Й. Бойко. – Л., 2009. – 628 с.
3. Бойко І.Й. Правове регулювання цивільних відносин в Україні (IX – XX ст.): [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / І.Й. Бойко. – К.: Атіка, 2013. – 348 с.
4. Бойко І.Й. Кримінальні покарання в Україні (IX – XX ст.): навч. посіб. / І.Й. Бойко. – Л.: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 408 с.

5. Бойко І.Й. Історія правового регулювання цивільних, кримінальних та процесуальних відносин в Україні (IX – XX ст.): посіб.для студ.вищ.навч.закл. – Л.: Видав.центр ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – 904 с.
6. Грушевський М. Ілюстрована історія України. – Київ, 1990.
7. Грушевський М. Історія України-Руси. Т. II. Київ, 1994.
8. Кобилецький М. Надання місту Сяноку магдебурзького права // Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2005 р., № 42.
9. Крип'якевич І.П. Галицько-Волинське князівство. – Київ, 1984.
10. Кульчицький В., Тишик Б., Бойко І. Галицько-Волинська держава (1199-1349) / Монографія. – Львів, 2006.
11. Купчинський О. Акти та документи Галицько-Волинського князівства XIII – першої половини XIV століть. Дослідження теми. – Львів, 2004.
12. Музиченко П.П. Галицько-Волинське князівство: продовження традицій української державності. – Одеса, 1994.
13. Хрестоматія з історії держави і права України. У 2-х т. За ред. В.Д. Гончаренка. – Київ, 2003. – Т. 1.

Методичні рекомендації

Розкриваючи перше питання, необхідно звернути увагу на факти, які сприяли історичному піднесенню Галицько-Волинської землі, а шляхом аналізу державницької діяльності окремих галицьких і волинських князів висвітлити процес політичної консолідації, що завершився утворенням Галицько-Волинського князівства. Відповідь на наступні питання передбачає знання як загальних рис державно-правового укладу руських князівств у період феодальної роздробленості, так і специфічних особливостей власне Галицько-Волинського князівства. Водночас, відповідаючи на наступні питання, не слід обмежуватися хронологічними рамками існування Галицько-Волинського князівства, а охарактеризувати також і деякі правові пам'ятки попередньої епохи (Грамоту Івана Берладника, Рукописання Володимира Васильковича та ін.).

ТЕМА 3

ДЕРЖАВНИЙ ЛАД І ПРАВО НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У СКЛАДІ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО, ПОЛЬСЬКОГО КОРОЛІВСТВА ТА РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ (8 ГОДИН)

I заняття. Державно-правовий лад на українських землях у складі Великого князівства Литовського.

1. Приєднання українських земель до складу Великого князівства Литовського.
2. Правовий статус населення.
3. Державний лад.
4. Джерела та характерні риси права.

II заняття. Державно-правовий лад на українських землях у складі Польського королівства.

1. Приєднання українських земель Польським королівством.
2. Правовий статус населення.
3. Державний лад.

4. Джерела та характерні риси права.

III заняття. Державно-правовий лад на українських землях у складі Речі Посполитої.

1. Включення українських земель до складу Речі Посполитої.
2. Правовий статус населення.
3. Державний лад.
4. Джерела та характерні риси права.

IV заняття. Магдебурзьке право в Україні (XIV – XIX ст.).

1. Передумови та особливості поширення магдебурзького права на українських землях.
2. Джерела магдебурзького права та їх характеристика.
3. Організація управління в українських містах за магдебурзьким правом.
4. Магдебурзьке право у селах Галичини.
5. Суд і судочинство за магдебурзьким правом.
6. Значення магдебурзького права для розвитку місцевого самоврядування в Україні.

Рекомендована література:

14. Багалій Д. Магдебурзьке право на Лівобережній Україні // Розвідки про міста і міщанство на Україні-Руси в XV – XVIII в. Ч. II. – Львів, 2004.
15. Бойко І. Й. Джерела та характерні риси права в Галичині у складі Польського Королівства (1387-1569 рр.): монографія. – Львів, 2010.
16. Бойко І. Й. Органи влади і право в Галичині у складі Польського Королівства (1349–1569 рр.): монографія. – Львів, 2009.
17. Бойко І. Державний лад і право в Галичині у складі середньовічної Польщі (1349-1569 рр.) // Право України, 2005. – № 11.
18. Бойко І. Застосування польського права у Руському воєводстві (1434-1569) / Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні. Матеріали XIII регіональної науково-практичної конференції (8-9 лютого 2007р.). – Львів, 2007.
19. Бойко І. Історико-правові аспекти приєднання Галичини до складу Середньовічної Польщі у XIV ст. / Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні. Матеріали XII регіональної науково-практичної конференції (8-9 лютого 2006 р.). – Львів, 2006.
20. Бойко І. Організація судів у Галичині в складі Польщі (1349-1569 рр.) // Вісник Львівського університету. Серія юридична. Вип.43. – Львів, 2006.
21. Бойко І. Розвиток європейських традицій місцевого самоврядування у Галичині // Право України, 2007. – № 5.
22. Бойко І.Й. Надання судового самоврядування вірменській громаді міста Львова (XIV-XVIII ст.) // Вісник Академії правових наук України. – Харків, 2002. № 3 (30).
23. Бондарчук Т. Західноруське право: дослідники і дослідження (Київська історико-юридична школа). – Київ, 2000.
24. Владимирський-Буданов М. Німецьке право в Польщі і Литві // Розвідки про міста і міщанство на Україні-Руси в XV – XVIII в. – Львів, 1903.
25. Гошко Т. Нариси з історії магдебурзького права в Україні XIV – початок XVII ст. – Львів, 2002.
26. Гураль П. Територіальна громада в Україні: історико-правове дослідження. – Львів, 2008.
27. Делімарський Р. Магдебурзьке право у Києві. – Київ, 1996.

28. Кіселічник В. Міське право та самоврядування Львова (друга половина XIX – початок XX століття): монографія. Львів, 2008.
29. Кіселічник В. Про надання українським містам у XIV – XVII ст. магдебурзького права // Право України, 1996. – № 9;
30. Кобилецький М. Магдебурзьке право в Україні (XIV – перша половина XIX ст.): історико-правове дослідження. – Львів, 2008.
31. Кобилецький М. Апарат управління міста Львова за магдебурзьким правом // Підприємництво, господарство і право. – 2002. № 7.
32. Кобилецький М. Магдебурзьке право у селах Галичини // Підприємництво, господарство і право. – 2003. № 8.
33. Кобилецький М. Магдебурзьке право як джерело рецепції римського права в Україні // Право України, 2007. – № 8.
34. Кобилецький М. Надання місту Львову магдебурзького права // Вісник Львівського університету. Серія юридична. 1999 р. Вип. 35.
35. Кобилецький М. Самоврядування у місті Жовкві за магдебурзьким правом (До 400-річчя з дня надання) // Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2003 р. Вип. 38.
36. Кобилецький М. Суд і судочинство у селах Галичини за магдебурзьким правом // Підприємництво, господарство і право. – 2003. № 8.
37. Кобилецький М. Судочинство у місті Львові за магдебурзьким правом // Право України, 2001. – № 11.
38. Кобилецький М. Хелмінське (кульменське) право // Підприємництво, господарство і право. – 2006. № 1.
39. Крамар С. Місто Кам'янець на Поділлі у XVI – XVIII століттях: магдебурзьке право, судочинство та самоврядування громад: історико-правовий нарис. Кам'янець-Подільський 2010 – 336 с.
40. Кульчицький В.С. Третій Литовський статут на Україні // Український календар. Варшава, 1978.
41. Павлов А. Литовський статут та Магдебурзьке право: їх роль у розвитку торгівлі і митної справи на Київщині (XV – XVII ст.) // Право України, 2003. – № 10;
42. Сердюк В. Найвищий судовий орган в українських землях за часів їх перебування у складі Литви, Польщі та Речі Посполитої (XIV – XVII ст.) // Право України, 2006. – № 3.
43. Статут Великого князства Литовського 1588 года. Тексты. Справочник. Комментарии. – Минск, 1989 або Хрестоматія по истории государства и права СССР. – Москва, 1990.
44. Статут Великого князівства Литовського у 3-х томах. Т. 1. Статут Великого князівства Литовського 1529 р.. – Одеса, 2002.
45. Субтельний О. Україна. Історія. – Київ, 1991.
46. Суд і судочинство на українських землях у XIV–XVI ст. – Одеса, 2000.
47. Тарановський Ф. Обзор памятников магдебургского права южнорусских городов литовской эпохи. – Варшава, 1897.
48. Тищик Б.Й. Історія держави і права Середньовічної Польщі (X ст. – 1795 р.). – Львів, 2003.
49. Ткач А.П. Історія кодифікації дореволюційного права України. – Київ, 1968.
50. Хрестоматія з історії держави і права України. У 2-х т. За ред В.Д. Гончаренка. – Київ, 2003. – Т. 1.

Характеризуючи правовий уклад та основні джерела права, що діяли на українських землях Великого князівства Литовського, необхідно звернути увагу на дію принципу, проголошеного великими литовськими князями “старовини не чіпати, а новини не вводити”. З’ясувати зміст і юридичну силу земських статутів, проаналізувати джерела та зміст, юридичну силу земських статутів, проаналізувати джерела та зміст Судебника Казимира Ягелончика 1468 р., зокрема, види злочинів та покарань. Аналізуючи три редакції Литовського статуту 1529, 1566 і 1588 років особливу увагу звернути на прогресивні ідеї, які в них містилися, на правове становище привілейованого та феодально-залежного населення і на розвиток галузей права. Висвітлюючи питання про судову систему на українських землях у складі Великого князівства Литовського, Польського королівства та Речі Посполитої, необхідно докладно проаналізувати, які судові установи були у Великому князівстві Литовському, зокрема суд Великого князя, суд Панів-Ради, судів державця-намісника (замкових судів), аналіз домініальних та копних судів. Необхідно спинитись на судовій реформі середини XVI століття та на рішеннях Більського сейму 1564 р., який позбавив права вотчинної юрисдикції магнатів, звернути увагу на компетенцію створених за статутом 1566 р. земських, градських та підкоморських судів, розкрити їх значення.

ТЕМА 4

ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ І ПРАВА В СЕРЕДИНІ XVI – XVIII СТ.

(4 ГОДИНИ)

I заняття. Організація і діяльність Запорізької Січі.

1. Виникнення Запорізької Січі та її роль в історії державотворення українського народу.
1. Характеристика військової і територіальної організації Війська Запорізького.
2. Органи влади та управління Запорізької Січі:
 - 3.1. центральні органи влади і управління;
 - 3.2. місцеві органи управління.
4. Суд і судочинство на Запорізькій Січі.
5. Джерела та характерні риси «козацького права».

II заняття. Створення Української козацької держави у період народно-визвольної війни (1648 – 1654 рр.).

1. Правовий статус України за україно-московським договором 1654 р.
2. Правовий статус населення.
3. Апарат управління Козацько-Гетьманської держави (Гетьманщини):
 - 3.1. вищі органи влади та управління і адміністративно-територіальний поділ;
 - 3.2. місцеві органи влади та управління;
 - 3.3. судові органи;
 - 3.4. збройні сили.
4. Ліквідація Запорізької Січі царською Росією. Створення Задунайської Січі.
5. Поступове обмеження та ліквідація царизмом автономного устрою України – Гетьманщини.

Рекомендована література:

1. Архів Коша Нової Запорозької Січі. – Київ, 1994.
2. Бойко І.Й. Держава і право Гетьманщини. Навчальний посібник. – Львів, 2000.

3. Бойко І.Й. Правове регулювання цивільних відносин в Україні (ІХ – ХХ ст.): [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / І.Й. Бойко. – К.: Атіка, 2013. – 348 с.
4. Бойко І.Й. Кримінальні покарання в Україні (ІХ – ХХ ст.): навч.посіб./ І.Й. Бойко. – Л.: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 408 с.
5. Бойко І.Й. Історія правового регулювання цивільних, кримінальних та процесуальних відносин в Україні (ІХ – ХХ ст.): посіб.для студ.вищ.навч.закл. – Л.: Видав.центр ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – 904 с.
6. Вербінець Л. Судівництво і кари на Запоріжжю // Українське козацтво. – 1973. – Ч.2 (24).
7. Гайдай Г. Козацький суд // Український світ. – 1996. – № 1-3.
8. Гамбург Л. Магістратські і ратушні суди у самоврядуванні міст України-Гетьманщини ХVII-ХVIII століть // Право України, 2000. – № 4.
9. Гамбург Л. Формування судової компетенції гетьмана і старшинських рад в козацькому судоустрої Війська Запорізького // Право України, 2005. – № 1.
10. Голобуцький В. Запорізьке козацтво. – Київ, 1994.
11. Голобуцький В.О. Запорозьке козацтво. – Київ, 1994.
12. Грозовський І. Звичаєве право Запорозької Січі // Право України, 1991. – № 10.
13. Грозовський І. Козацьке право // Право України, 1997. – № 6.
14. Грозовський І. Право власності на землю в Запорозькій Січі // Право України, 1997. – № 8.
15. Грозовський І.М. Право Нової Січі (1743-1775р.). Навч. посібник. – Харків, 2000.
16. Грушевський М.С. Історія України-Руси: у 11 т. – Т. 7: Козацькі часи до р. 1625. – Київ, 1995.
17. Гуржій О. Українська козацька держава в другій половині ХVII-ХVIII ст.: кордони, населення, право. – Київ, 1996.
18. Гуржій О.І. Українська козацька держава в другій половині ХVII – ХVIII ст.: кордони, населення, право. – Київ, 1996.
19. Гуслистий К., Апанович О. Запорізька Січ та її прогресивна роль в історії українського народу. – Київ, 1954.
20. Доба гетьмана Івана Мазепи в документах / Упорядник С. Павленко. – Київ, 2007.
21. Дядиченко В.А. Нариси суспільно-політичного устрою Лівобережної України кінця ХVII-початку ХVIII ст. – Київ, 1959.
22. Крип'якевич І.П. Козаччина в політичних комбінаціях 1620-1630 років // Записки наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка, 1914. – Т. 117-118.
23. Крип'якевич І.П. Козаччина і Баторієві вольності // Джерела до історії України-Руси. – Львів, 1908. – Т. 8.
24. Окиншевич А. Центральні установи України-Гетьманщини ХVII-ХVIII ст. Ч. II. Рада старшини // Антологія української юридичної думки. В 6 т./ Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін. Том 3: Історія держави і права України: козацько-гетьманська доба. – Київ, 2003.
25. Паньонко І.М. Система органів управління Запорізької Січі: Монографія. – Львів, 2006.
26. Переяславська рада 1654 р. (історіографія та дослідження) / Редкол. П. Сохань, Я. Дашкевич, І. Гирич та ін. – Київ, 2003.
27. Скальковський А.О. Історія Нової Січі або останнього Коша Запорозького. – Дніпропетровськ, 1994.
28. Універсали Богдана Хмельницького. 1648-1657. – Київ, 1998.
29. Універсали Івана Мазепи. – Київ – Львів, 2006.

30. Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича (1657-1687). – Київ – Львів, 2004.
31. Хрестоматія з історії держави і права України. У 2-х т. За ред. В.Д.Гончаренка. – Київ, 2003. – Т. 1.
32. Щербак В.О. Запорозька Січ як фактор консолідації українського козацтва до середини XVII ст. // Український історичний журнал. – 1995. – № 5.
33. Яворницький Д.І. Історія запорізьких козаків: У 3 т. – Львів, 1990. – Т. 1.

Методичні рекомендації

Розглядаючи дану тему, необхідно проаналізувати передумови виникнення Запорізької Січі, а також, її вплив на державотворчі процеси в українських землях. Потрібно здійснити характеристику військової та територіальної організації Війська Запорізького. Необхідно ретельно проаналізувати систему центральних органів влади та управління Запорізької Січі, а також її місцевих органів управління, дослідити порядок їх формування та компетенцію. Окрему увагу потрібно присвятити системі судових органів Запорізької Січі, їх компетенції та порядку здійснення зазначеними судами судочинства.

ТЕМА 5

КОДИФІКАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВА У XVIII СТ.

(4 ГОДИНИ)

I заняття

1. Джерела права Гетьманщини:
 - а) звичаєве (козацьке) право;
 - б) нормативні акти Гетьманської влади;
 - в) польсько-литовське законодавство;
 - г) збірники магдебурзького права.
3. Складення, джерела і структура Кодексу 1743 р..
4. Характеристика цивільного права:
 - а) право власності;
 - б) зобов'язальне право (основні види договорів, їх зміст та оформлення);
 - в) сімейно-шлюбне право;
 - г) право спадщини.

II заняття

5. Основні риси кримінального права:
 - а) поняття і види злочинів;
 - б) мета і система покарань.
6. Характер та особливості судового процесу.
7. Пакти і Конституція прав і вільностей Війська Запорізького 1710 р., їх зміст і значення.
8. Пам'ятки права Гетьманщини другої половини XVIII століття:
 - а) Суд і розправа в правах малоросійських 1750-1758 років.
 - б) Екстракт малоросійських прав 1767 р. і його переробка 1786 р..

в) Судова реформа в Україні 1760-1763 років: причини і наслідки.

Рекомендована література:

1. Бойко І.Й. Історія правового регулювання цивільних, кримінальних та процесуальних відносин в Україні (IX – XX ст.): посіб.для студ.вищ.навч.закл. – Л.: Видав.центр ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – 904 с.
2. Бойко І.Й. Кримінальні покарання в Україні (IX – XX ст.): навч.посіб./ І.Й. Бойко. – Л.: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 408 с.
3. Бойко І.Й. Правове регулювання цивільних відносин в Україні (IX – XX ст.): [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / І.Й. Бойко. – К.: Атіка, 2013. – 348 с.
4. Бойко І. Договірне право Гетьманщини за «Правами, за якими судиться малоросійський народ» 1743 р. // Право України, 1998. – № 5.
5. Бойко І. Про цивільне право Гетьманщини за Кодексом 1743 р. // Право України, 1999. – № 3.
6. Бойко І.Й. Зобов'язальне право Гетьманщини за “Правами, за якими судиться малоросійський народ” 1743 р.. – Львів, 1998.
7. Василенко М. Конституція Филлипа Орлика // Василенко М. Вибрані твори у трьох томах. Т. 2: Юридичні праці. Київ, 2006.
8. Василенко М. Матеріали до історії Українського права. – Київ, 1929.
9. Кульчицький В. Кодекс українського права 1743 р. // Право України, 1994. – № 9.
10. Кульчицький В.С., Бойко І. Й. Генезис та еволюція української конституції. Навчальний посібник для студентів юридичного факультету. Львів, 2007.
11. Кульчицький В.С. Кодифікація права на Україні у XVIII столітті. – Львів, 1958.
12. Кульчицький В.С. Суд і розправа в правах малоросійських 1750 р. Ф. Чуйкевича // Український календар. – Варшава, 1970.
13. Любченко Д. Види злочинів у кримінальному праві Гетьманщини за універсалами // Право України, 2007. – № 6.
14. Макаренко А. Причини створення кодексу Гетьманщини 1743 р. // Право України, 1997. – № 12.
15. Пашук А.Й. Суд і судочинство на Лівобережній Україні в XVII-XVIII ст. – Львів, 1967.
16. Права, за якими судиться малоросійський народ 1743 / Під редакцією Ю.С. Шемшученка. – Київ, 1997.
17. Слюсаренко А., Томенко М. Історія української конституції. Київ, 1993.
18. Стецюк П. Основи теорії конституції та конституціоналізму. Ч. 1. Львів, 2003.
19. Ткач А.П. Історія кодифікації дореволюційного права України. – Київ, 1968.

Методичні рекомендації

Починаючи розгляд даної теми, важливо дати загальну характеристику таких джерел права України XVIII – перш. пол. XIX ст.: звичаєве право, джерела польського походження, джерела литовського походження, магдебурзьке право та хелмінське право, універсали гетьманів і полковників, джерела російського права.

У другому питанні слід послідовно розглянути гетьманські універсали, які діяли в Україні, дати загальне визначення цьому джерелу права.

По третьому, четвертому питаннях необхідно докладно з'ясувати передумови підготовки, основний зміст і історичне значення першого українського кодексу "Права, за якими судиться малоросійський народ" 1743 р. Звернути увагу на прагнення української шляхти використати кодифікацію для відновлення втрачених прав та вольностей України. Розкрити сутність кодексу як пам'ятки феодального права.

ТЕМА 6
ДЕРЖАВНИЙ ЛАД І ПРАВО НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ В СКЛАДІ
АВСТРІЇ ТА АВСТРО-УГОРЩИНИ (1772-1918 РР.)
(4 ГОДИНИ)

I заняття.

1. Приєднання західноукраїнських земель Австрією та його історико-правова характеристика.

2. Державний лад у Галичині і Буковині до середини XIX століття:

- а) губернатор: порядок призначення, повноваження та діяльність;
- б) становий сейм: порядок формування, склад і компетенція;
- в) окружні старости, їх призначення та особливості діяльності;
- г) мандатори, їх компетенція та діяльність.

3. Утворення Австро-Угорщини: причини та умови:

- а) органи влади і управління Австрії за Конституцією 1867 р.;
- б) органи влади і управління Угорщини за Конституцією 1848 р..

II заняття

4. Державний лад у Галичині, Буковині та Закарпатті в другій половині XIX століття.

4.1. Органи урядової адміністрації в Галичині і Буковині, порядок їх формування, компетенція і діяльність:

- а) намісник (крайовий президент);
- б) повітові старости;
- в) сільські вїйти.

4.2. Організація управління на Закарпатті у ХУІІІ – початку ХХ ст.

4.3. Органи крайового та місцевого самоврядування в Галичині і Буковині:

- а) галицький і буковинський крайові сейми;
- б) повітові, міські і сільські ради.
- в) самоврядування у містах Львові і Чернівці.

5. Джерела та характерні риси права.

Рекомендована література:

1. Бойко І.Й. Історія правового регулювання цивільних, кримінальних та процесуальних відносин в Україні (IX – XX ст.): посіб.для студ.вищ.навч.закл. – Л.: Видав.центр ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – 904 с.
2. Бойко І.Й. Кримінальні покарання в Україні (IX – XX ст.): навч.посіб./ І.Й. Бойко. – Л.: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 408 с.
3. Бойко І.Й. Правове регулювання цивільних відносин в Україні (IX – XX ст.): [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / І.Й. Бойко. – К.: Атіка, 2013. – 348 с.
4. Городницька Л. Кримінальне судочинство на Буковині (1774-1918 рр.) // Право України, 1999. – № 12.
5. Гриб Н. Прийняття, структура та основні положення австрійської конституції 1867 р. // Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія юридична. Випуск 43. С. 50 – 55.
6. Гриб Н. Австрійська конституція 1848 р.: політико-правові передумови прийняття, структура та основні положення // Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія юридична. Випуск 56. С. 95 – 102.
7. Кульчицький В., Бойко І., Лісна І. Організація самоуправління в Галичині за часів австрійського правління // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – Львів, 2001. – Вип. 30.
1. Кульчицький В.С. Державний лад і право в Галичині (в другій половині ХІХ-на початку ХХ ст.). – Львів, 1966.
2. Кульчицький В.С. Джерела права в Галичині за часів австрійського панування // Проблеми правознавства. – Київ, 1971. Вип. 19 або Кульчицький В.С. Застосування кодексів австрійського права на території Галичини // Стан кодифікаційного процесу в Україні: системність, пріоритети, уніфікація. – Київ, 1995.
3. Кульчицький В.С. Органи державного управління Галичиною за конституцією 1867 р. // Вісник Львівського університету. Серія юридична – Львів, 1966.
4. Кульчицький В.С. Утворення коронного краю Галичини в складі Австрії // Проблеми правознавства. – Київ, 1969. Вип. 13.
5. Кульчицький В.С., Бойко І.Й. Система судових органів Галичини у складі Австро-Угорщини // Право України, 2001. – № 11.
6. Кульчицький В.С., Бойко І.Й., Настасяк І.Ю., Мікула О.І. Апарат управління Галичиною в складі Австро-Угорщини. – Львів, 2002.
7. Мацькевич М. Конституційне виборче право в Галичині в складі Австрії // Право України, 1999. – № 3.
8. Мацькевич М. Рецепція австрійської державно-правової культури в Галичині в 1771-1918 рр. // Право України, 2007. – № 6.
9. Мікула О. Апарат управління Галичиною і Буковиною за австрійською Конституцією 1867 р. // Право України, 2002. – № 5.
10. Мікула Т. Законодавче регулювання виборів до Галицького крайового сейму // Право України, 2000. – № 3.

11. Никифорак М.В. Буковина в державно-правовій системі Австрії (1774-1918 рр.). Чернівці, 2004.
12. Панич Н. Анексія Галичини Австрією та поширення австрійського права на її територію // Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія юридична. 2006. – Випуск 43. С. 73 – 77.
13. Петрів Р. Адміністративно-територіальний поділ і місцеві органи управління Східної Галичини (70-ті роки XVIII ст. – 70-ті роки XIX ст.) // Право України, 2000. – № 9.
14. Хрестоматія з історії держави і права України. У 2-х т. / За ред В.Д. Гончаренка. – Київ, 2003. – Т. 1.
15. Никифорак М.В. Державний лад і право на Буковині в 1774–1918 рр. – Чернівці, 2000.

Методичні рекомендації

Висвітлюючи дану тему, необхідно розпочати з розкриття передумов загарбання Австрією західноукраїнських земель та висловити свою позицію щодо його юридичного оформлення. Значну увагу необхідно зосередити на висвітленні органів управління Галичиною і Буковиною до середини XIX ст. Зокрема, губернатора, окружного старости, мандаторів. Важливим є з'ясування причин об'єднання Австрії і Угорщини в одну дуалістичну державу, а також показати порядок формування органів влади та управління за австрійською конституцією 1867 р. і угорською конституцією 1848 р. Особливу увагу необхідно приділити характеристиці організації і діяльності органів урядової адміністрації в Галичині і Буковині, а також органів самоврядування і судової системи.

ТЕМА 7

ДЕРЖАВНИЙ ЛАД І ПРАВО НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ

В СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ (1783 – 1917 РР.)

(2 ГОДИНИ)

1. Передумови і характеристика реформ другої половини XIX ст. в Росії та в Україні:
 - 2.1. Селянська реформа 1861 р., її основні положення і оцінка.
 - 2.2. Земська реформа 1864 р., її основні положення і оцінка.
 - 2.3. Міська реформа 1870 р., її основні положення і оцінка.
 - 2.4. Судова реформа 1864 р.
2. Прийняття і структура Судових статутів 1864 р..
3. Судова система за Статутами:
 - а) місцеві судові установи;
 - б) загальні судові установи;
 - в) залишки станових судів.
4. Зміни в цивільному і кримінальному судочинстві.
5. Реорганізація пр.ратури та заснування адвокатури.
6. Особливості здійснення судової реформи 1864 р. в Україні.

Рекомендована література:

1. Бойко І.Й. Історія правового регулювання цивільних, кримінальних та процесуальних відносин в Україні (IX – XX ст.): посіб.для студ.вищ.навч.закл. – Л.: Видав.центр ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – 904 с.
2. Бойко І.Й. Кримінальні покарання в Україні (IX – XX ст.): навч.посіб./ І.Й. Бойко. – Л.: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 408 с.
3. Бойко І.Й. Правове регулювання цивільних відносин в Україні (IX – XX ст.): [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / І.Й. Бойко. – К.: Атіка, 2013. – 348 с.
4. Виленский Б.В. Судебная реформа и контрреформа в России. – Саратов, 1969.
5. Воробейкова Т.У., Дубровина А.Б. Преобразование административно-полицейского аппарата, суда и тюремной системы России во второй половине XIX века. – Київ, 1973.
6. Кульчицький В., Бойко І., Сидорчук О. Фундатор судової реформи у царській Росії С.І. Зарудний та суд присяжних // Право України, 2004. – № 8.
7. Кульчицький В., Сидорчук О. Суд присяжних і наукова думка про нього в Україні після судової реформи 1864 р. // Право України, 2003. – № 6.
8. Кульчицький В.С. З історії адвокатури царської Росії // Проблеми правознавства. – К., 1966. Вип. 3 або Варфоломеева Т.В., Святоцький О.Д., Кульчицький В.С. Історія адвокатури України. – Київ, 1992.
9. Святоцький О.Д., Медведчук В.В. Адвокатура: історія і сучасність. – Київ, 1997.
10. Хрестоматія з історії держави і права України. У 2-х т. За ред В.Д.Гончаренка. – Київ, 2003. – Т. 1.
11. Щербина П.Ф. Судебная реформа 1864 года на Правобережной Украине. – Львов, 1974.

Методичні рекомендації

Вивчення даної теми передбачає насамперед розкриття змісту реформ. Розглядаючи друге питання, слід звернути увагу на юридичні документи, які закріплювали реформу, та на особливості проведення селянської реформи на Україні. Розкриваючи тему, треба розповісти про систему земських органів самоврядування (губернські і повітові земські збори, губернські і повітові земські управи) та порядок їх формування, відповідаючи на четверте питання, необхідно з'ясувати характерні риси судової системи та процесу напередодні реформи, висвітлити причини, процес підготовки і принципи, за якими проводилась реформа, систему нормативних актів (судових статутів), які її оформили, розповісти про структуру мирової та загальної юстиції та нові демократичні принципи судочинства.

ТЕМА 8

ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ (1917–1920 РР.)

(4 ГОДИНИ)

І заняття. Українська Народна Республіка за Центральної Ради (березень 1917 р. – квітень 1918 р.).

1. Розпад Російської імперії і утворення Центральної Ради. Проголошення Української Народної Республіки.

2. Державний лад.
3. Зовнішньо-політична діяльність УНР.
4. Конституція Української Народної Республіки (Статут про державний устрій, права і вільності УНР) 1918 р., її зміст та значення.
5. Джерела та характерні риси права.

II заняття. Українська держава за гетьмана П. Скоропадського (квітень – листопад 1918 р.).

1. Проголошення Української Держави.
2. Державний лад.
3. Зовнішньополітична діяльність Української Держави.
4. Джерела та характерні риси права.

III заняття. Українська Народна Республіка в період Директорії (листопад 1918 р. – листопад 1920 р.).

1. Відновлення Української Народної Республіки.
2. Державний лад.
3. Зовнішньополітична діяльність.
4. Джерела та характерні риси права.

IV заняття. Розпад Австро-Угорської імперії і проголошення ЗУНР.

1. Проголошення ЗУНР.
2. Державний лад.
3. Правові засади будівництва збройних сил ЗУНР – Української Галицької армії.
4. Об'єднання ЗУНР з УНР в єдиній соборній Українській державі.
5. Конституційні проекти ЗУНР.
6. Судові та правоохоронні органи ЗУНР.
7. Джерела та характерні риси права.
8. Причини поразки національно-визвольної боротьби українського народу за свою державну незалежність (1917 – 1923 рр.)

Рекомендована література:

1. Бойко І.Й. Правове регулювання цивільних відносин в Україні (ІХ – ХХ ст.): [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / І.Й. Бойко. – К.: Атіка, 2013. – 348 с.
2. Бойко І.Й. Кримінальні покарання в Україні (ІХ – ХХ ст.): навч. посіб. / І.Й. Бойко. – Л.: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 408 с.
3. Бойко І.Й. Історія правового регулювання цивільних, кримінальних та процесуальних відносин в Україні (ІХ – ХХ ст.): посіб. для студ. вищ. навч. закл. – Л.: Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – 904 с.
1. Винниченко В. Відродження нації. – Київ, 1990. Т.1-3.
2. Жуковський А., Субтельний О. Нарис історії України. – Львів, 1991.
3. Західно-Українська Народна Республіка. 1918–1923: Історія / Кер. авторськ. кол. й відп. ред. О. Карпенко. – Івано-Франківськ, 2001.
4. Землянська В. Діяльність надзвичайних військових судів у добу Директорії // Право України, 2000. – № 10.
5. Землянська В. Судове законодавство Директорії // Право України, 2000. – № 1.

6. Кобилецький М. Утворення та структура державного апарату ЗУНР. Навчальний посібник. – Львів, 1998.
7. Копиленко М., Копиленко О. Еволюція українського конституціоналізму (з досвіду конституційного будівництва УНР та Української гетьманської держави) // Право України, 1992. – № 6.
8. Копиленко О. Уроки Центральної Ради // Право України, 1991. – № 11.
9. Копиленко О., Копиленко М. «Друга» УНР: спроба історико-теоретичного аналізу // Право України, 1996. – № 8.
10. Копиленко О., Копиленко М. З досвіду законотворчості УНР та Української держави // Право України, 1995. – № 5-6.
11. Копиленко О.Л. “Сто днів” Центральної Ради. – Київ, 1992.
12. Копиленко О.Л., Копиленко М.Л. Держава і право України. 1917-1920. – Київ, 1997.
13. Кравчук К. З досвіду державотворення України періоду Директорії // Право України, 2005. – № 2.
14. Кравчук М. Збройні сили Української Народної Республіки // Право України, 1998. – № 7.
15. Кульчицький В.С. До питання про виникнення і падіння Західноукраїнської Народної Республіки // Проблеми юридичної науки та правоохоронної практики. – Київ, 1994.
16. Кульчицький В.С., Бойко І.Й. Генезис та еволюція української конституції. Навчальний посібник для студентів юридичного факультету. Львів, 2007.
17. Литвин М.Р., Науменко К.Є. Історія ЗУНР. – Львів, 1995.
18. Лісна І.С. Становлення національної державності в Галичині (1918-1923 рр.) – Львів, 1998.
19. Макачук С.А. Українська республіка галичан. – Львів, 1997.
20. Мироненко О.М. Світоч української державності. Політико-правовий аналіз діяльності Центральної Ради. – Київ, 1995.
21. Монолатій І. Статус німецької меншини Галичини в національній політиці Західноукраїнської Народної Республіки // Право України, 2002. – № 4.
22. Нагаєвський І. Історія Української держави двадцятого століття. – Львів, 1993.
23. Полонська-Василенко Н. Історія України. 1990-1923 рр. – Київ, 1991.
24. Присташ Л.Т. Окупація Західної України Польщею після Першої світової війни // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні. – Львів, 1995.
25. Слюсаренко А., Томенко М. Історія української конституції. Київ, 1993.
26. Стецюк П. Основи теорії конституції та конституціоналізму. Ч. 1. Львів, 2003.
27. Тимошук О. Воєнізована адміністрація і служба безпеки Гетьмана Української Держави 1918 р. // Право України, 2000. – № 4.
28. Тимошук О. Тюремна реформа гетьмана П. Скоропадського (квітень – грудень 1918 р.) // Право України, 2000. – № 3.
29. Тимошук О.В. Охоронний апарат Української Держави (квітень–грудень 1918 р.). – Харків, 2000.
30. Тищик Б. Західноукраїнська Народна Республіка (державний апарат і законодавство) // Право України, 1994. – № 5-6.
31. Тищик Б., Кобилецький М. Діяльність державної жандармерії в ЗУНР // Право України, 1998. – № 5.
32. Тищик Б.Й. Західно Українська Народна Республіка (1918 – 1923). Історія держави і права. – Львів, 2004.

33. Тищик Б.Й., Вівчаренко О.А. Західноукраїнська Народна Республіка. 1918-1923 рр. – Коломия, 1993.
34. Тищик Б.Й., Вівчаренко О.А. Українська Народна Республіка (1917-1920). – Коломия, 1994.
35. Українська Центральна Рада. Документи і матеріали. У 2-х томах. – Київ, 1996.
36. Хрестоматія з історії держави і права України. У 2-х т. / За ред. В.Д. Гончаренка. – Київ, 2003. – Т. 2.
37. Яковлів А. Основи Конституції УНР // Розбудова держави. – Київ, 1992. № 5.

Методичні рекомендації

У процесі підготовки до заняття необхідно проаналізувати причини перевороту та зміни, що відбулися у державному ладі України з приходом до влади П. Скоропадського. Здійснити аналіз системи органів державної влади, управління та суду, розкрити їх структуру та повноваження. Охарактеризувати систему органів державної влади. Проаналізувати зміст та значення “Грамоти до всього українського народу” та Закону “Про тимчасовий державний устрій України” від 29 квітня 1918 р.. Потрібно звернути увагу на законодавчу діяльність гетьмана на його уряді, а також. Особливу увагу приділити культурному будівництву та розвитку вітчизняної науки у цей період. Розглядаючи наступні питання, необхідно звернути увагу на юридичні аспекти діяльності органів Директорії і ЗУНР, висвітлити акт злуки УНР і ЗУНР: оцінити доцільність існування українських державних структур в еміграції.

ТЕМА 9

ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИЙ ЛАД НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У СКЛАДІ ПОЛЬЩІ, РУМУНІЇ ТА ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ ПІСЛЯ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ.

(6 ГОДИН)

I заняття. Правові основи входження Західної України до складу УРСР.

1. Західна Україна у складі Польщі (1921 – 1939 рр.): правовий статус населення, державний лад і право.
2. Пакт Молотова-Ріббентропа 1939 р., його зміст і оцінка.
3. Похід Червоної армії в Західну Україну і створення тимчасових органів народної влади.
4. Державно-правові акти Народних Зборів Західної України.
5. Державне будівництво в західних областях УРСР.

II заняття. Правові засади входження Північної Буковини до складу УРСР.

1. Юридичне оформлення окупації Північної Буковини Румунією.
2. Соціально-політичне становище Північної Буковини в складі Румунії.
3. Звільнення Північної Буковини і створення тимчасових органів влади і управління.
4. Закон Верховної Ради СРСР про включення Північної Буковини та українських повітів Бессарабії до УРСР.
5. Державне будівництво в Північній Буковині.

III заняття. Правові засади входження Закарпаття до складу Чехословаччини.

1. Соціально-політичне становище Закарпаття в складі Чехословаччини.
2. Утворення Карпатської України та її конституційні акти.
3. Звільнення Закарпаття від фашистських загарбників і створення органів народної влади.
4. Становлення народно-демократичного ладу в Закарпатті та його правова основа.
5. Створення та діяльність Народної Ради.

6. Юридичне оформлення возз'єднання Закарпаття з УРСР.

Рекомендована література:

1. Бабій Б.М. Возз'єднання Західної України з Українською РСР. – Київ, 1954.
2. Бойко І.Й. Історія правового регулювання цивільних, кримінальних та процесуальних відносин в Україні (IX – XX ст.): посіб.для студ.вищ.навч.закл. – Л.: Видав.центр ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – 904 с.
3. Бойко І.Й. Кримінальні покарання в Україні (IX – XX ст.): навч.посіб./ І.Й. Бойко. – Л.: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 408 с.
4. Бойко І.Й. Правове регулювання цивільних відносин в Україні (IX – XX ст.): [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / І.Й. Бойко. – К.: Атіка, 2013. – 348 с.
5. Коваль В.С. Радянсько-німецький пакт 1939 р. // Минуле України: відновлені сторінки. – Київ, 1991.
6. Кульчицький В.С. та інші. Вхідження Галичини, Північної Буковини та Закарпаття до складу України (1939-1945 рр.). – Дрогобич, 1995.
7. Макаруч В.С. Міжнародно-правове визнання кордону між Україною і Польщею (1939-1945 рр.). Монографія. – Київ, 2004.
8. Присташ Л.Т. Апарат управління Західною Україною в складі Польщі.-Львів, 1998 або Кульчицький В.С., Лісна І.С. Апарат управління Західною Україною в складі Польщі // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – Львів, 1993.
9. Торжество історичної справедливості. – Львів, 1968.
10. Хрестоматія з історії держави і права України. У 2-х т. / За ред В.Д.Гончаренка. – Київ, 2003. – Т. 2.

Методичні рекомендації

Розкриваючи питання, дати аналіз соціально-політичному становищу Західної України в складі Польщі. Дати оцінку Пакту Молотова-Рібентропа 1939 р. прослідкувати історію створення тимчасових органів влади після приходу Червоної армії у Західну Україну. Значну увагу необхідно приділити порядку формування Народних Зборів Західної України як представницького органу. Проаналізувати та показати особливості державно-правових актів Народних Зборів Західної України, а також нормативно-правових актів УРСР для правового розвитку західних областей.

ТЕМА 10

БОРОТЬБА ЗА СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ СУВЕРЕННОЇ ДЕРЖАВНОСТІ НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ НАПЕРЕДОДНІ І В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1937 – 1945 РР.)

(2 ГОДИНИ)

1. Виникнення та діяльність українських національно-патріотичних організацій (УВО, ОУН і ін.).
2. Утворення Русинсько-української народної ради. Автономія Карпатської України.
3. Проголошення державної незалежності Карпатської України. Конституція 1939 р.
4. Проголошення у Львові «Акту відновлення Української Держави» (30 червня 1941 р.).
5. Утворення Української повстанської армії. Боротьба проти загарбників.

Рекомендована література:

1. Білас І.Г. Репресивно-каральна система в Україні. 1917-1953: Суспільно-політичний та історико-правовий аналіз. Кн. 2. – Київ, 1994.
2. Бойко І.Й. Історія правового регулювання цивільних, кримінальних та процесуальних відносин в Україні (ІХ – ХХ ст.): посіб.для студ.вищ.навч.закл. – Л.: Видав.центр ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – 904 с.
3. Бойко І.Й. Кримінальні покарання в Україні (ІХ – ХХ ст.): навч.посіб./ І.Й. Бойко. – Л.: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 408 с.
4. Бойко І.Й. Правове регулювання цивільних відносин в Україні (ІХ – ХХ ст.): [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / І.Й. Бойко. – К.: Атіка, 2013. – 348 с.
5. Гриневич В. Військове будівництво в Радянській Україні (кінець 30-х – 80-ті роки ХХ ст.). В книзі Історія Українського війська. 1917-1995. – Львів, 1996.
6. Коваль М.В. ОУН-УПА: між «третім рейхом» і сталінським тоталітаризмом // Український історичний журнал. 1994. № 2-3.
7. Комаров Н.Я. Государственный Комитет Оборны постановляет: Документи. Воспоминания. Комментарии. – Москва, 1990.
8. Косик В. Україна і Німеччина у другій світовій війні. – Париж, Нью-Йорк, Львів, 1993.
9. Ляхович О. Органи пр.ратури України в період Великої Вітчизняної війни // Радянське право. 1971. № 11.
10. Німецько-фашистський окупаційний режим на Україні. Збірник документів і матеріалів. – Київ, 1963.
11. ОУН і УПА в другій світовій війні. Документи і матеріали // Український історичний журнал. 1994. № 4.
12. Реабілітація репресованих: законодавство та судова практика. – Київ, 1997.
13. Рекотов П.В. Німецько-фашистський окупаційний режим на Україні 1941-1945 рр. (історико-правовий аспект). Автореферат канд. юрид. наук. Харків, 1997.
14. Сергійчук В. ОУН-УПА в роки війни. Нові документи і матеріали. – Київ, 1996.
15. Тищик Б. Становлення української державності на західноукраїнських землях напередодні і в роки Другої світової війни (1937-1945 рр.). – Львів, 2006.
16. Українська Головна Визвольна Рада / Документи. Нью-Йорк – Київ – Львів, 1994. // Літопис УПА у 8 т. УГВР. Т. 1. (1944-1945). – Львів, 1992.
17. Якимович Б. Збройні сили України: Нарис історії. – Львів, 1996.

Методичні рекомендації

Розглядаючи дану тему необхідно проаналізувати передумови захоплення території України окупантами та її розчленування. Варто здійснити аналіз особливостей змін, які відбулися в державному апараті УРСР у роки Другої світової війни (1941-1945 рр.), а також змін, що відбулися у кримінальному, цивільному та трудовому, кримінально-процесуальному та цивільно-процесуальному законодавстві. Особливу увагу необхідно присвятити процесу становлення української державності на західноукраїнських землях в роки Другої світової війни, а також, ролі ОУН-УПА у цьому процесі.

ТЕМА 11

ВСТАНОВЛЕННЯ РАДЯНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ І ПРАВА В УКРАЇНІ

I заняття. Встановлення радянської державності і права в Україні (1917 – 1945 рр.).

1. Проголошення радянської влади в Україні. Конституція УРСР 1919 р.
2. Держава і право України в умовах нової економічної політики (1921 – 1929 рр.).
3. Приєднання України до складу Союзу РСР 1922 р. Державний лад.
4. Україна в період тоталітарно-репресивного режиму (1929 – 1941 рр.) та її державний лад.
5. Голодомор в Україні у 1932 – 1933 рр.: причини, наслідки, оцінка.
6. Зміни в державному апараті та праві в роки Другої світової війни.
7. Джерела та характерні риси права.

II заняття. Радянська державність і право в Україні (1946 – 1991 рр.).

1. Державний лад України у перше повоєнне десятиліття.
2. Державний лад України в період дестабілізації (друга пол. 1950-х – 1960 рр.).
3. Державний лад України в період уповільнення темпів суспільного розвитку і застою (середина 1960-х – 1980-х рр.).
4. Державний лад України в період перебудови (1985 – 1991 рр.).
5. Джерела та характерні риси права.

Рекомендована література:

1. Дудоров О. Кримінальний кодекс України 1927 р. про відповідальність за злочини пов'язані із оподаткуванням // Право України, 1999. – № 4.
2. Історія держави і права Української РСР. У 2-х томах. – Київ, 1967.
3. Історія української Конституції. Упорядники: А. Слюсаренко, М. Томенко. – Київ, 1997.
4. Кульчицький В.С., Бойко І.Й. Генезис та еволюція української конституції. Навчальний посібник для студентів юридичного факультету. Львів, 2007.
5. Кульчицький В.С. Конституційне оформлення СРСР // Проблеми правознавства. – Київ, 1973. Вип. 24.
6. Кульчицький В.С. Утворення Української радянської держави. – Львів, 1957.
7. Правова ідеологія і право України на етапі становлення тоталітарного режиму (1929-1941). За ред. О.М. Мироненка, І.Б. Усенка. – Київ, 2001.
8. Рябошапка Л. Вплив радянських і партійних органів в УСРР на діяльність релігійних громад національних меншин (середина 1920-х років) // Право України, 2000. – № 9.
9. Рябошапка Л. Перший кодекс законів про народну освіту України // Право України, 1992. – № 9.
10. Рябошапка Л. Позбавлення представників національних меншин виборчих прав в УСРР (1920 – середина 1930-х років) // Право України, 2000. – № 5.
11. Таранов А.П. Історія Конституції Української РСР. – Київ, 1957.
12. Хрестоматія з історії держави і права України. У 2-х т. / За ред. В.Д.Гончаренка. – Київ, 2003. – Т. 2.

Методичні рекомендації

Розглядаючи кожну з конституцій, необхідно зробити об'єктивний аналіз їх позитивних і негативних рис. Особливу увагу треба звернути на закріплення деформації політичної та

державної системи у Конституціях, бюрократизацію системи управління державою та процес інтеграції партійного і державного апарату, обмеження суверенних прав союзних республік. Необхідно навести аргументи про формування СРСР як тоталітарної держави, яке знайшло своє відображення у конституціях даного періоду.

ТЕМА 12 **ПРОГОЛОШЕННЯ ТА РОЗБУДОВА НЕЗАЛЕЖНОЇ** **УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ** *(ГОДИНИ)*

I заняття. Розпад Союзу РСР та відродження незалежної соборної Української держави.

1. Прийняття «Декларації про державний суверенітет України» 16 липня 1990 р., її зміст і значення.
2. Прийняття, зміст та історичне значення «Акту проголошення незалежності України» (24 серпня 1991 р.). Проведення всенародного референдуму.
3. Біловезька угода 8 грудня 1991 р. та її значення для відродження Української держави.

II заняття. Державність і право України в умовах незалежності (1991 – 2015 рр.).

1. Становлення і розвиток незалежної Української держави. Творення її правової основи.
2. Розробка та прийняття Конституції України 1996 р., її характеристика.
3. Державний лад.
4. Подальший суспільно-політичний розвиток України.
5. Причини і наслідки «Помаранчевої революції» 2004 р.
6. «Революція гідності» 2014 р. та її значення.
7. Президентські та парламентські вибори 2014 р.
8. Джерела та характерні риси права.

Рекомендована література:

1. Бойко І.Й. Історія правового регулювання цивільних, кримінальних та процесуальних відносин в Україні (ІХ – ХХ ст.): посіб.для студ.вищ.навч.закл. – Л.: Видав.центр ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – 904 с.
2. Бойко І.Й. Кримінальні покарання в Україні (ІХ – ХХ ст.): навч.посіб./ І.Й. Бойко. – Л.: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 408 с.
3. Бойко І.Й. Правове регулювання цивільних відносин в Україні (ІХ – ХХ ст.): [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / І.Й. Бойко. – К.: Атіка, 2013. – 348 с.
4. Гончаренко В.Д. Тернистий шлях до незалежності // Вісник Академії правових наук України. – 1999. – № 2 (17).
5. Іванченко Р.П. Історія без міфів. Бесіди з історії української державності. – Київ, 1996.

6. Історія української Конституції. Упорядники: А. Слюсаренко, М. Томенко. – Київ, 1997.
7. Коментар до Конституції України. – Київ, 1996.
8. Конституція незалежної України. У 3-х томах. Документи, коментарі, статті. Упорядники: Головатий С., Юзьков Л. – Київ, 1995.
9. Нор В., Стецюк П. Конституція – Основний закон України в запитаннях і відповідях. – Львів, 1996.
10. Субтельний О. Україна. Історія. – Київ, 1991.
11. Хрестоматія з історії держави і права України. У 2-х т. / За ред. В.Д.Гончаренка. – Київ, 2003. – Т. 2.

Методичні рекомендації

У процесі підготовки до заняття треба проаналізувати соціально-політичні, економічні відносини у СРСР, які загострилися на початку 90-х років ХХ ст. Варто визначити чинники, які привели до розпаду СРСР і укладення угоди про утворення Співдружності Незалежних Держав. Важливим є встановлення передумов прийняття Декларації про державний суверенітет та визначення його значення. Значну увагу необхідно приділити характеристиці Акту проголошення незалежності України, за яким було утворено українську державу. Особливу увагу варто приділити характеристиці основних положень чинної Конституції України.

ТЕМАТИКА КУРСОВИХ ТА КОНТРОЛЬНИХ РОБІ З ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА УКРАЇНИ

1. Держава скіфів (VII–III ст. до н.е.)
2. Античні міста-держави на території України (VI–II ст. до н.е.)
3. Боспорське царство (IV–II ст. до н.е.)
4. Формування державності у східних слов'ян.
5. Теорії походження Київської держави.
6. Правовий статус населення Київської Русі.
7. Державний лад Київської Русі.
8. Джерела права Київської Русі та їх характеристика.
9. Походження, основні редакції та списки Руської Правди.
10. Цивільне право за Руською Правдою.
11. Кримінальне право за Руською Правдою.
12. Характер та особливості судочинства в Київській Русі.
13. Утворення Галицько-Волинської держави та її історичне значення.
14. Правовий статус населення Галицько-Волинської держави.
15. Центральні органи влади у Галицько-Волинській державі.
16. Місцеві органи влади Галицько-Волинської держави.
17. Правова система Галицько-Волинської держави.
18. Державний лад і право у Галичині в складі Польського королівства (1349–1569 рр.).
19. Правове положення українських земель у складі Великого князівства Литовського.
20. Центральні та місцеві органи влади на українських землях у складі Речі Посполитої.
21. Правова система на українських землях у складі Речі Посполитої.
22. Правовий статус населення Великого князівства Литовського.
23. Органи влади та управління на українських землях в період XIV–XVI ст.ст.
24. Литовські статuti та їх застосування в Україні.
25. Цивільне право за Литовськими статутами.
26. Кримінальне право за Литовськими статутами.
27. Судовий процес за Литовськими статутами.
28. Апарат управління Запорізької Січі.
29. Створення Української держави в роки національно-визвольної війни 1648–1657 рр.
30. Приєднання України до Росії та його юридичне оформлення.
31. Правове становище України – Гетьманщини за україно-московським договором 1654 р.
32. Апарат управління Гетьмансько-Козацької держави.
33. Судові органи Гетьманщини.
34. Характеристика полково-сотенного устрою Гетьманщини.
35. Поступова ліквідація царизмом автономного устрою України.
36. Гадяцька угода 1658 р. її зміст та вплив на державницькі процеси в Україні.
37. Складення, джерела, структура Прав, за якими судиться малоросійський народ 1743 р..
38. Суд і розправа в правах малоросійських 1750 р., їх структура і зміст.
39. Цивільне право за Правами, за якими судиться малоросійський народ 1743 р..
40. Кримінальне право за Правами, за якими судиться малоросійський народ 1743 р..
41. Процесуальне право за Правами, за якими судиться малоросійський народ 1743 р..
42. Звід законів Російської імперії та його поширення в Україні.
43. Уложення про покарання кримінальні та виправні, його редакції і характеристика.

44. Декабристський рух в Україні: таємні організації та їх програми.
45. Зібрання малоросійських прав 1807р., його зміст і значення.
46. Селянська реформа 1864 р. в Україні, її зміст, оцінка.
47. Зміни в суспільному устрої України після селянської реформи.
48. Порівняльна характеристика селянських реформ на українських землях у складі Російської та Австрійської імперій.
49. Земська реформа 1864 р. в Україні, її зміст і оцінка.
50. Міська реформа 1870 р. в Україні, її зміст і оцінка.
51. Судові статути 1864р., їх зміст та історичне значення.
52. Судова система за Статутом 1864 р..
53. Реорганізація пр.ратури і заснування адвокатури за судовою реформою 1864 р..
54. Особливості проведення судової реформи 1864 р. в Україні.
55. Приєднання західноукраїнських земель до складу Австрії та його юридичне оформлення.
56. Апарат управління Галичиною (1772–1848 рр.).
57. Галицьке намісництво, його структура і діяльність.
58. Крайова конституція для Галичини 1850 р., причини видання та основні положення.
59. Галицький крайовий сейм, порядок формування, склад і компетенція.
60. Утворення Австро-Угорської монархії: причини та умови.
61. Австрійська конституція 1867 р. та її характеристика.
62. Застосування кодексів австрійського права в Галичині і Буковині.
63. Кодифікація кримінального права в Австрії та її поширення у Галичині.
64. Кодифікація цивільного права в Австрії та її поширення у Галичині.
65. Особливості Столипінської аграрної реформи в Україні.
66. Виникнення Центральної Ради та її законодавча діяльність.
67. Конституція УНР 1918 р., її структура, зміст та історичне значення.
68. Українська гетьманська держава 1918 р..
69. Україна в добу Директорії.
70. Розпад Австро-Угорщини і проголошення Західноукраїнської Народної Республіки.
71. Державний лад та право ЗУНР.
72. Об'єднання ЗУНР і УНР в єдиній соборній Українській державі.
73. Утворення Української радянської держави: юридичне оформлення і оцінка.
74. Конституція УРСР 1919 р., її структура і зміст.
75. Утворення Союзу РСР та роль України в цьому процесі.
76. Правовий статус України за конституцією СРСР 1924 р..
77. Конституція УРСР 1929 р., її структура і зміст.
78. Конституція УРСР 1937 р., її структура та зміст.
79. Проголошення самостійності Карпатської України в 1938–1939рр.
80. Апарат управління Західною Україною в складі Польщі (1921–1939рр.).
81. Входження Західної України до складу УРСР.
82. Входження Північної Буковини до складу УРСР.
83. Перебудова державного апарату України в роки Другої світової війни.
84. Розчленування території України і встановлення окупаційного режиму в період Другої світової війни.
85. Голодомор 1932 – 1933 рр. в Україні. Історико-правове дослідження.
86. Соціально-політичне становище Закарпаття в складі Чехословаччини.

87. Законодавча діяльність Народної Ради Закарпатської України.
88. Розпад СРСР і відродження Української незалежної держави.
89. Структура, основні положення і значення Конституції України 1996 р..
90. Зародження та розвиток інституту смертної кари на території України.
91. Виникнення та еволюція інституту позбавлення волі у кримінальному праві України (X–XX ст.)
92. Становлення і розвиток цивільного права України (X–XX ст.)
93. Генезис та еволюція інституту зобов'язального права на території України (X–XX ст.)
94. Зародження і розвиток кримінального права на території України (X–XX ст.)
95. Виникнення та розвиток інституту сімейного права на території України (X–XX ст.)
96. Становлення та еволюція інституту спадкового права на території України (X–XX ст.)
97. Генезис та розвиток інституту права власності на території України (X–XX ст.)
98. Формування та розвиток інституту приватної власності на території України (X–XX ст.)
99. Становлення та розвиток штрафу як виду покарання у кримінальному праві на території України (X–XX ст.)
100. Генезис та еволюція законодавчих органів державної влади України (X–XX ст.)
101. Становлення та розвиток вищих органів виконавчої влади України (X–XX ст.)
102. Формування і розвиток вищих судових органів України (X–XX ст.)
103. Генезис та еволюція органів місцевого самоврядування України (X–XX ст.)
104. Зародження та розвиток інституту глави держави в Україні (X–XX ст.)
105. Становлення та розвиток місцевих судових органів в Україні (X–XX ст.)
106. Зародження та розвиток інституту адвокатури в Україні (X–XX ст.)
107. Формування та розвиток органів прокуратури на території України .
108. Становлення та розвиток юридичної науки у Львівському університеті (1661–XX ст.).
109. Становлення та розвиток юридичного факультету у Львівському університеті.
110. Генезис та еволюція інституту державної власності в Україні (X–XX ст.).
111. Зародження та еволюція інституту колективної власності в Україні (X–XX ст.).
112. Володимир Калинович – видатний історик держави і права України, його життєвий і творчий шлях.
113. Освальд Бальцер – видатний історик держави і права, його життєвий і творчий шлях.
114. Пшемислав Домбковський – видатний історик держави і права, його життєвий і творчий шлях.
115. Правове положення вірменських громад на території України (XIV–XVIII ст.).
116. Генезис та еволюція звичаєвого права в Україні.
117. Формування та розвиток церковного права в Україні (IX–XX ст.).
118. Самоврядування у селах Галичини за волоським правом.
119. Самоврядування у місті Львові за магдебурзьким правом.
120. Рецепція римського права в Україні.
121. Самоврядування у місті Львові за статутом 1870 р.
122. Володимир Кульчицький – видатний історик держави і права.
123. Судові та правоохоронні органи ЗУНР.

ПЕРЕЛІК ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ ПИТАНЬ З ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА УКРАЇНИ

1. Предмет, методи та завдання історії держави та права України.
2. Суспільно-політичний устрій Скіфської держави.
3. Виникнення античних міст-держав на території України.
4. Джерела та основні риси права рабовласницьких держав на території України.
5. Суспільно-політичний устрій і право Боспорського царства.
6. Західні, південні та східні слов'яни: причини і наслідки розселення.
7. Держава антів. Її суспільно-політичний лад.
8. Формування державності у східних слов'ян.
9. Утворення Київської держави.
10. Наукова неспроможність норманської теорії походження Староруської держави.
11. Суспільний лад Київської держави.
12. Державний лад Київської держави.
13. Джерела права Київської держави.
14. Договори Київської держави з Візантією.
15. Походження, основні редакції та списки Руської Правди.
16. Цивільне право за Руською Правдою.
17. Кримінальне право за Руською Правдою.
18. Суд і судочинство у Київській державі.
19. Утворення і розвиток Галицько-Волинської держави.
20. Особливості суспільного ладу Галицько-Волинської держави.
21. Центральні органи влади і управління Галицько-Волинської держави.
22. Місцеві органи управління у Галицько-Волинській державі.
23. Судові органи і особливості правової системи Галицько-Волинської держави.
24. Захоплення Литовським князівством Волині, Чернігово-Сіверщини, Поділля і Київщини.
25. Захоплення Галичини Польщею у 1349 році та його наслідки.
26. Організація управління Галичиною у складі Польського королівства (1349–1569 рр.)
27. Кревська, Городельська Люблінська і Берестейська унії. Їх причини і наслідки.
28. Утворення Речі Посполитої : причини і умови.
29. Правове становище українських земель в складі феодальної Речі Посполитої.
30. Центральні органи влади і управління Речі Посполитої та їх діяльність на українських землях.
31. Великий Вальний сейм: організація, структура і компетенція.
32. Джерела, структура і редакції Литовських статутів.
33. Характеристика цивільного права за Литовськими статутами.
34. Характеристика сімейного права за Литовськими статутами.
35. Характеристика спадкового права за Литовськими статутами.
36. Характеристика кримінального права за Литовськими статутами.
37. Судові органи і процесуальне право за Литовськими статутами.
38. Трибунал Луцький: порядок формування, склад, причини ліквідації.
39. Виникнення Запорізької Січі та її апарат управління.
40. Запорізька Січ, її організація і роль в історії України
41. Статті для заспокоєння руського народу 1632 р.: причини видання та їх оцінка.
42. Ординація війська запорозького реєстрового 1638 р.. Зміст і оцінка.

43. Утворення Козацько-Гетьманської держави у роки народно-визвольної війни 1648-1654 рр.
44. Юридичне оформлення приєднання Лівобережної України до Росії.
45. Рішення Переяславської Ради 1654 р. та її політико-правові наслідки.
46. Правове становище Гетьманщини у складі Російської держави за Березневими статтями.
47. Суспільний устрій Гетьманщини.
48. Діяльність центральних органів Російської держави у Гетьманщині та їх антиукраїнський характер.
49. Організація і діяльність Малоросійських колегій в Україні.
50. Правління гетьманського уряду та його діяльність у Гетьманщині.
51. Вищі органи влади і управління Гетьманщини.
52. Місцеві органи влади і управління в Гетьманщині.
53. Магдебурзьке право та його поширення в Україні.
54. Польсько-литовське законодавство у Гетьманщині.
55. Нормативні акти автономної влади Гетьманщини.
56. Судові органи Гетьманщини.
57. Збройні сили Гетьманщини.
58. Кодифікація права Гетьманщини.
59. Поступове обмеження російським царизмом автономного устрою Гетьманщини.
60. Ліквідація російським царизмом автономного устрою Гетьманщини.
61. Причини ліквідації Запорізької Січі і створення Задунайської Січі.
62. Джерела права Гетьманщини за Березневими статтями 1654 р..
63. Причини і наслідки складення Кодексу Гетьманщини 1743 р. “Права, за якими судиться малоросійський народ”.
64. Джерела і структура Кодексу Гетьманщини 1743 р..
65. Характеристика цивільного права Гетьманщини за Кодексом 1743 р..
66. Сімейне право Гетьманщини за Кодексом 1743 р..
67. Спадкове право Гетьманщини за Кодексом 1743 р..
68. Характеристика кримінального права Гетьманщини за Кодексом 1743 р..
69. Характер та особливості судового процесу Гетьманщини.
70. Суд і розправа в правах малоросійських 1750–1758 рр. Їх зміст і значення.
71. Екстракт Малоросійських прав 1767 р. і його переробка 1786 р.: причини складення та зміст.
72. Характеристика судової реформи в Україні 1760-1763 рр.
73. Вхідження Правобережної України і Західної Волині до складу Російської держави.
74. Конституція Пилипа Орлика 1710 р.. Структура, зміст і оцінка.
75. Загарбання західноукраїнських земель Австрією та його юридичне оформлення.
76. Утворення коронного краю Галичини в складі Австрії.
77. Революція 1848 р. і створення Головної руської ради у Львові.
78. Австро-угорська угода 1867 р. та утворення Австро-Угорської монархії.
79. Скасування кріпосного права в Галичині.
80. Галицький становий сейм 1775 р.: порядок формування, компетенція та діяльність.
81. Апарат управління Галичиною (1772–1848рр.).
82. Загальнодержавні органи влади і управління за Австрійською конституцією 1867 р..
83. Конституція Австрії 1848 р. її зміст і значення.
84. Открийована конституція 1849 р., її зміст і значення.
85. Крайові конституції для Галичини і Буковини 1850 р., їх зміст і значення.

86. Прийняття, структура і зміст австрійської конституції 1867 р.
87. Виборчий закон до Галицького крайового сейму.
88. Органи урядової адміністрації у Галичині і Буковині в складі Австрії.
89. Органи крайового і місцевого самоврядування у складі Австро-Угорщини.
90. Галицьке намісництво: склад, компетенція і діяльність.
91. Галицький крайовий сейм: структура, компетенція і діяльність.
92. Буковинський крайовий сейм: структура, компетенція і діяльність.
93. Апарат управління міста Львова за статутом 1870 р..
94. Судові органи у Галичині і Буковині в другій половині XIX – на початку XX століття.
95. Застосування кодексів австрійського права у Галичині.
96. Кодифікація цивільного права Австрії та її поширення у Галичині.
97. Кодифікація кримінального права Австрії та її поширення у Галичині.
98. Основні положення Руської Правди Пестеля.
99. Декабристські таємні організації та їх політичні програми.
100. Зібрання малоросійських прав 1807 р.. Структура та характеристика.
101. Звід місцевих законів західних губерній 1837 р.: структура і основні положення.
102. Звід законів Російської імперії і його поширення в Україні.
103. Уложення про покарання кримінальні та виправні 1845 р., причини складання, його редакції та характеристика.
104. Валуєвський циркуляр 1863 р. та Емський акт 1876 р.. Їх зміст і оцінка.
105. Селянська реформа 1861 р. та її запровадження в Україні.
106. Земська реформа 1864 р. та її запровадження у Правобережній Україні.
107. Міська реформа 1870 р., її зміст і значення.
108. Прийняття і структура Судових статутів 1864 р..
109. Місцеві судові установи за Статутами 1864 р..
110. Загальні судові установи за Статутами 1864 р..
111. Зміни в цивільному та кримінальному законодавстві за Статутами 1864 р..
112. Реорганізація прокуратури та заснування адвокатури за Статутами 1864 р..
113. Особливості проведення судової реформи 1864 р. в Україні.
114. Передумови відродження української державності після I світової війни.
115. Проголошення Української Народної Республіки за Третім Універсалом Центральної Ради.
116. Виникнення Центральної Ради та її законодавча діяльність.
117. Державний лад і законодавство Гетьманату.
118. Українська держава за Директорії.
119. Утворення УРСР та її юридичне оформлення.
120. Утворення Галицької СРР та її державний апарат.
121. Ризький мирний договір 1921 р., його зміст і оцінка.
122. Розпад Австро-Угорщини і проголошення ЗУНР.
123. Центральні і місцеві органи влади та управління ЗУНР.
124. Судові органи ЗУНР.
125. Організація збройних сил ЗУНР.
126. Об'єднання ЗУНР з УНР в єдиній соборній державі.
127. Соціально-політичні та економічні перетворення в ЗУНР.
128. Причини падіння ЗУНР.
129. Дипломатична діяльність ЗУНР.

130. Окупація західноукраїнських земель після Першої світової війни та її юридичне оформлення.
131. Передумови і юридичне оформлення утворення СРСР.
132. Реформа адміністративно-територіального устрою України в перші роки радянської влади.
133. Перша кодифікація законодавства УРСР 1922-1927 рр. та її характеристика.
134. Друга кодифікація законодавства УРСР 1958-1984 рр. Характеристика окремих галузей права.
135. Конституція УНР: структура та основні положення.
136. Утворення УРСР та прийняття її першої конституції 1919 р..
137. Утворення СРСР і зміни в конституційному законодавстві України.
138. Прийняття загальносоюзної конституції 1924 р., її зміст і оцінка.
139. Характеристика конституції УРСР 1929 р..
140. Перебудова державного апарату і порядок його формування за конституцією УРСР 1937 р..
141. Конституція УРСР 1978 р.. Її зміни та доповнення.
142. Соціально-політичне становище Західної України в складі Польщі (1921–1939 рр.).
143. Соціально-політичне становище Північної Буковини у складі Румунії (1919–1940 рр.).
144. Пакт Молотова – Ріббентропа 1939 р.: його зміст і оцінка.
145. Похід Червоної Армії в Західну Україну і створення тимчасових органів народної влади.
146. Державно-правові акти Народних Зборів Західної України.
147. Державне будівництво в західних областях УРСР.
148. Юридичне оформлення окупації Північної Буковини Румунією.
149. Соціально-політичне становище Буковини в складі Румунії.
150. Звільнення Північної Буковини і створення тимчасових органів влади і управління.
151. Закон Верховної Ради СРСР “Про включення Північної Буковини та українських повітів Бессарабії до УРСР”.
152. Державне будівництво в Північній Буковині 1940–1941 рр.
153. Спроба відновлення Української держави в окупованому німцями Львові. Українське державне правління на чолі з Ярославом Стецьком.
154. Адміністративно-територіальний поділ України в період німецько-фашистської окупації.
155. Створення УПА та її діяльність.
156. Створення Української головної визвольної ради в 1944 р. та характеристика її документів.
157. Перебудова державного апарату УРСР на воєнний лад у період Другої світової війни.
158. Цивільне право УРСР в роки Другої світової війни.
159. Трудове законодавство УРСР в роки Другої світової війни.
160. Кримінальне право УРСР в роки Другої світової війни.
161. Захоплення Закарпаття Чехословаччиною та його юридичне оформлення.
162. Соціально-політичне становище Закарпаття у складі Чехословаччини.
163. Утворення Карпато-Української держави та її діяльність.
164. Звільнення Закарпаття від фашистських загарбників і створення органів народної влади.
165. Становлення народно-демократичного ладу в Закарпатті та його правова основа.
166. Законодавча діяльність Народної Ради Закарпатської України.
167. Юридичне оформлення приєднання Закарпаття з УРСР.
168. Розпад СРСР і угода про утворення Співдружності незалежних держав.
169. Прийняття, зміст і значення Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р..

170. Акт проголошення незалежності України. Його характеристика та історичне значення.
171. Демократизація суспільно-політичного життя у незалежній Україні.
172. Основні положення і значення Конституції України від 28 червня 1996 р..

Навчальне видання

Бойко Ігор Йосипович

доктор юридичних наук, професор

Кобилецький Микола Мар'янович

доктор юридичних наук, професор

Шевчук Лілія Едуардівна

кандидат юридичних наук, доцент

ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА УКРАЇНИ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
для студентів юридичного факультету

Рецензування – проф. Б.Й. Тищик, доц. А.В. Кольбенко

Відповідальний за випуск – проф. Б.Й. Тищик

Ум. друк. арк. – 2,1. Обл.-вид. арк. – 2,1.

Наклад – 300.

Надруковано у малому видавничому центрі юридичного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка
79000, м. Львів, вул. Січових Стрільців, 14.